

Lærerinnenes Misjonsforbund gjennom 100 år

KRISTIN FJELDE TJELLE

Innledning: "Den ringe begynnelse"¹

"Som et lidet Frø kom LMF til Norge i begynnelsen av aaret 1902".²
"Frøet" ble plantet i form av et brev den unge lærerinnen ved Kampen skole i Kristiania, Henny Dons (1874-1966), mottok av den svenske lærerinnen Anna Granquist i januar 1902.³ Granquist skrev at i Sverige hadde svenske lærerinner siden 1899 vært sammensluttet i et felles arbeid for hedningemisjonen, de hadde allerede "egne utsendinger" i form av kvinnelige lærermisjonærer. Gjennom brevet ble Henny Dons utfordret til å arbeide for at også norske lærerinner tok opp et lignende arbeid. Henny Dons og Anna Granquist fortsatte en "livlig brevskrivning", Dons sendte også brev til flere lærerinnevenninner hvor hun luftet saken. Ottine Ottesen (1850-1905), ansatt ved Uranienborg skole, skulle vise seg å bli hennes viktigste støttespiller. Til stor inspirasjon ble det at Dons og Ottesen fikk møte Anna Granquist personlig da hun kom til Kristiania i forbindelse med et større nordisk misjonsmøte i juni 1902. Norske og svenske misjonsinteresserte lærerinner møttes i Ottine Ottesens hjem i Daasgate 16 til "festlig samvær", hvor det selvsagt også ble samtalt mye om det nystartede "Lærerindernes Missions-Forbund" (LMF) i Sverige.

I september kom Dons og Ottesen sammen til mer konkret rådslagning om en norsk utgave av LMF. De samtalte om hvordan forbundet burde organiseres, første utkast til lover og et utkast til et "missionsoppraab til landets samtlige lærerinder" ble også skrevet. De bestemte seg for i første omgang å invitere

”vennekredsens” lærerinner til et forhandlingsmøte om saken den 20. september, møtested var Ottesens stuer. Av 15 inviterte lærerinner⁴ møtte 3; Ragnhild Pedersen (1862-1949), Elvine Olsen (1872-1967) og Helene Doran (1857-1918), alle kollegaer av Henny Dons på Kampen skole. Skuffelsen over ikke å være flere var selvsagt tilstede, men de 5 bestemte seg for ”at begynde saken i Jesu navn”, og de ”fikk” ordene fra Jesaja 60,22 som motto: ”Den lille skal vorde til tusinde, og den ringe til et vældigt folk; jeg Herren, jeg vil lade det hastig ske i sin tid.” 20. september 1902 var altså et norsk LMF en realitet, ved alle senere jubileer og markeringer i organisasjonen er stifterne, ”disse fem første”, blitt hedret og minnet.

Den 25. oktober ble det første ordinære LMF-møtet holdt, igjen hos frøken Ottesen, denne gangen møtte til sammen 9 kvinner. I ettertid har denne dagen blitt regnet som LMFs stiftelsesdag. Det er uklart hvorvidt man valgte en ”Bestyrelse” her, eller om de fem stifterne allerede ved møtet i september hadde konstituert seg som styre.⁵ Ved første styremøte to uker senere opplevde en uansett å ha et par vanskeligheter fordi styrets stilling ikke var blitt klargjort.⁶ Styrets første store oppgave var å fullføre det påbegynte arbeidet med lovene samt oppropet til landets lærerinnestand. Det kan synes som om dette både var tidkrevende og førte til mye diskusjon og rådslagning; ”Opraabets udarbeidelse høsted megen bøn og meget arbejde”.⁷ Den 20. november satte imidlertid de 5 navnet sitt under oppropet ”Til norske lærerinder”. Det ble sendt til trykking, og ved neste LMF-møte ble det utdelt til de fremmøtte. Senere ble det sendt pr. post til byens samtlige lærerinner.

Målet for LMF var ifølge oppropet ”at vække og at uddybe troeslivet hos medlemmerne og at knytte lærerinder sammen i bøn og arbeide for Guds riges sag”. Tre midler ble tatt i bruk for å oppnå målet. Først og fremst la man vekt på *bønnen*, noe som ble betegnet som det første, største og viktigste misjonsarbeid. På samme måte som i Sverige og Danmark⁸ skulle norske lærerinner samles til *felles bønnedag* den siste lørdag i måneden. For det andre skulle LMF arbeide for å utbre *misjonskunnskap*. Medlemmene skulle selv drive felles misjonsstudium, misjonslitteratur skulle sirkulere innad i forbundet. Som lærere hadde de både en unik mulighet til og også et spesielt ansvar for å formidle misjonskunnskap og misjonskjærlighet videre til de unge generasjo-

ner. For det tredje skulle LMF "samle bidrag" til misjonen, dette skulle være "frivillige bidrag".

Året 1903 ble innledet ved at styret for LMF inviterte alle byens lærerinner til et større møte i Fagerborg misjonshus.⁹ Misjonsprest Johannes Johnson (1864-1916) var invitert som taler, og hans foredrag var "tændende, varmende, ransagende".¹⁰ Johnson sa blant annet at man ikke behøvde å be om unnskyldning fordi man oppfordret norske lærerinner til å slutte seg sammen til arbeid for misjonen, tvert imot burde dette ha vært gjort for lenge siden.¹¹ Møtet gav LMF vind i seilene, av de 70-80 fremmøtte lærerinnene var det flere som denne kvelden ble medlemmer.

Ikke bare i landets hovedstad, men også i Bergen ble et "LMF-frø" plantet i årene 1902-03.¹² Ved den gamle, ærverdige Christi Krybbe skole arbeidet det flere lærerinner med spesiell interesse både for indre- og ytremisjon. Da ei fra denne kretsen, Marie Elisabeth Lønø (1864-1946), giftet seg med misjonsprest Mons Lønø (1866-1917) og drog til Madagaskar for NMS, virket dette til inspirasjon for hennes kollegaer som nå ønsket å engasjere seg ytterligere i ytremisjon. Lydia Danielsen (1867-1945) var en av dem. Da hun deltok på et nordisk skolemøte i København i 1901, møtte hun svenske lærerinner som kunne fortelle om LMF. I forbindelse med Lønøs hjemmeopphold i Norge i 1902 ble det sendt ut innbydelser til lærerinner i Bergen, hvor man oppfordret til å danne en "Lærerinne misjonsforening". 30 lærerinner møtte frem på det første møtet holdt på lærerværelset ved Christi Krybbe skole, stiftelsesdagen regnes likevel ikke før 12. februar 1903. Lærerinneforeningen ble meldt inn i Bergen Krets av Det Norske Misjonsselskap (NMS), først i 1916 gikk den inn som en gruppe i LMF. Kontakten mellom de misjonsinteresserte lærerinnene i Bergen og Oslo ser likevel ut til å ha vært tilstede fra første stund. Ved LMF-møtet i Oslo 25. februar 1903 hilser Henny Dons fra kollegaer i Bergen som forteller at de har "sluttet sig sammen om missionen, om end ikke endnu til vort forbund".¹³

Hvordan vokste så det "lille frøet" og hvordan utviklet det seg? Vi skal for det første forsøke å gi et overblikk over LMFs 100-årige historie. Hvordan ble "LMF-treet" seende ut, hvilke "frukter" bar det? Vi skal i andre del se nærmere på hva som kjennetegnet og særpreget organisasjonen, med andre ord forsøke å tegne en LMF-profil.

1. Gjennom 100 år¹⁴

1.1 Medlemmene

"Herved indbydes kollegaer udover det bele land til at slutte seg til 'Lærerindernes Missionsforbund – LMF'".¹⁵ Henny Dons hadde en visjon om å samle alle landets misjonsinteresserte lærerinner i et forbund. Lyktes dette? De 5 første ble innskrevet i medlemsprotokollen 20. september 1902, ved årsskiftet var medlemstallet steget til 25. Frimodig tok man imot en gave fra Andvord forlag på 500 medlemskort.¹⁶ Et år senere hadde 93 meldt seg inn, av disse var 50 Oslo-lærerinner mens de resterende 43 bodde i andre deler av landet. Løftet om "den lille som skal bli til tusen" ble oppfylt i LMFs 15. arbeidsår da medlemstallet passerte 1 000. Ved 25-årsjubileet kunne man notere seg 1 541 medlemmer, ved 50-årsjubileet 2 509. Ved 70-årsjubileet i 1972 hadde LMF over 4 000 medlemmer, et klart høydepunkt i organisasjonens 100-årige historie. Ti år senere, i 1982, hadde medlemstallet sunket til 3 799, enda et tiår senere, i 1992, til 3 300. Tilbakegangen i medlemstallet er ikke dramatisk, men trenden er tydelig, ved inngangen til jubileumsåret 2002 ligger medlemstallet på ca 2 500.

For bedre å kunne forstå tallenes tale, kan vi sammenligne medlemstallene for LMF med antallet kvinnelige lærere i norsk skole. (Det må bemerkes at de følgende tall viser antallet yrkesaktive kvinnelige lærere, mens man blant LMF medlemmene også finner mange pensjonister. Vi kan derfor regne med at andelen av de kvinnelige lærerne som er LMF medlemmer, gjennomgående er lavere enn det tabellen viser.) Tabellen viser oss at LMF etter kort tid vant innpass; det er oppsiktsvekkende at bortimot 40 % av landets lærerinnestand var med i et slikt misjonsarbeid i etterkrigstiden. Til sammenligning kan det nevnes at fagorganisasjonen Norges Lærerinneforbund (1912 -1966) aldri oppnådde å ha mer enn 3000 medlemmer.¹⁷ Selv om LMF kvantitativt sett hadde sitt høyeste medlemstall rundt 1970, er det trolig i perioden 1935-1960 organisasjonen må sies å ha hatt sin største utbredelse og innflytelse blant norske lærerinner.

Tabell: Antall LMF-medlemmer sammenlignet med antall kvinnelige lærere i norsk skole¹⁸

År	Antall kv. lærere	Antall LMF medlemmer	Prosentandel
1910	3 400	478	14 %
1915	3 920	787	20 %
1920	4 990	1 280	25 %
1925	5 220	1 555	29 %
1930	4 686	1 476	31 %
1935	4 212	1 485	35 %
1940	4 583	1 666	36 %
1945	4 530	1 945	43 %
1960	9 000	3 443	38 %
1965	12 278	4 108	33 %
1980	26 709	3 799	14 %
1988	32 508	3 700	11 %
2000	47 400	2 480	5 %

I LMF opererer man med to ulike medlemstyper; ”gruppemedlemmer”, de som er med i en lokal gruppe, og ”enkeltmedlemmer” eller ”spredte medlemmer”. Medlemsbetingelsene er imidlertid de samme, man betaler en fast årskontingent som dekker abonnement på LMFs blad *Misjonsbilsen* (MH) samt andre administrasjonsutgifter. Bevissthet og stolthet over medlemskapet ser ut til å ha vært tilstede fra starten av. De tre nordiske LMF-organisasjonene fikk utformet sitt eget embleme og sitt eget merke, en sølvnål med det fellesnordiske mottoet inngravert; ”Over all jorden din Ære, o Gud”.¹⁹ LMF-erne deltok gjerne på møter og stevner både i yrkesmessig og kristelig regi, når de bar denne nålen kunne de gjenkjenne hverandre: ”Det vil derfor ha sin betydning at eie L.M.F.s merke og bære det.”²⁰ De nye medlemmene fikk tildelt et medlemsnummer og ble sirlig ført inn i medlemsprotokollen. I årenes løp var det naturlig nok mange av medlemmene som falt fra, et nytt medlem ”arvet”²¹ da et ledig medlemsnummer: ”Så putter vi den nye som har meldt seg til tjenesten, inn der hvor den andre gikk ut. Så blir det ikke noe hull.”²²

LMF fikk også en tredje gruppe medlemmer, æresmedlemmene. Kristine M. E. Stafseth (1880-1968) og Louise Larsen (1879-1955) som begge stod på trappene til å reise til Madagaskar som NMS’ misjonærer, ble tatt opp som de første æresmedlem-

mer allerede i februar 1903.²³ I årenes løp fikk mange lærerinner i forskjellige misjonsselskaps ærender denne hedersbetegnelse. Også noen av dem som gjorde en spesiell, bemerkelsesverdig innsats i hjemmearbeidet ble utropt til æresmedlemmer, Henny Dons som den første.²⁴ Æresmedlemmene betalte ikke medlemskontingent, men fikk bladet MH gratis tilsendt; de ble dessuten tatt med på bønnelistene. Ved 20-årsjubileet i 1922 hadde LMF 85 æresmedlemmer, ved 50-årsjubileet 168. På midten av 1960-tallet forlot man æresmedlemsbetegnelsen, men fortsatte likevel tradisjonen med å "registrere" alle kvinnelige lærermisjonærer i alle norske misjonsselskap. I 1972 stod 321 misjonærer på bønnelistene, i 1982 420; på 1990-tallet lå antallet igjen på 300 mens en i 2002 regner med å ha 200 "medlemmer ute". I dag gjelder den praksis at når misjonærene avslutter tjenesten, får de en forespørsel om å gå over til å bli "betalende medlemmer", noe mange takker ja til.²⁵

Å rekruttere medlemmer var viktig for den nystiftede organisasjonen. Foruten å gjøre LMF kjent blant kollegaer på arbeidstedet ("munn til munn metoden"²⁶), eller via brevkontakt inspirere kullinger og venner til å starte LMF-arbeid på sitt hjemsted, satte LMFs landsstyre i gang et omfattende rekrutteringsarbeid ved landets lærerskoler. Allerede i 1910 deltok 3 fra LMFs styre på et møte for lærerskoleelever og studenter på Gjøvik.²⁷ Dette ble opptakten til mangfoldige besøk på lærerskolene ved både formenn og misjonærer på hjemmopphold. I 1922 rapporterer man om en LMF-kontakt ved hver lærerskole. MH ble delt ut gratis til kvinnelige elever i 3. klasse, og to representanter fra hver skole ble invitert til LMFs landsmøter.²⁸ Etter hvert ble det dannet LMF-grupper ved skolene. Studentene ble ikke tatt opp som ordinære LMF-medlemmer før de var ferdigutdannet, men de utgjorde et betydelig rekrutteringspotensial. Henny Dons tok et spesielt ansvar for lærerskolearbeidet; selv etter at hun gikk av som formann i 1946 fortsatte hun med korrespondansevirksomhet.²⁹ At MH hadde egne spalter av og for lærerskolestudentene på 1950 og 1960-tallet³⁰, og at man i 1962 hadde 466 lærerskolemedlemmer, vitner om en spesiell blomstringsperiode for lærerskolearbeidet. Fremdeles har LMF kontakt med alle landets lærerskoler, men rekrutteringen har ikke samme "fart" i dag. I 1998 kom daværende formann Hjørdis Rogstad med et lite hjertesukk i denne forbindelse: "Min generasjon av LMF-ere ble plukket opp på lærerskolene. Det er en historisk sannhet. Dette har vi prøvd

også i dag uten at det lykkes.”³¹ Hun konstaterer at dagens nyrekruttering først og fremst skjer blant 40- og 50-åringene og spør hvor realistisk det er for LMF å satse på 20-åringene.

1.2 Gruppene

*”Vi oppmuntrer derfor alle som kan til å danne en gruppe og samles regelmessig om bibel, bønn og misjon, helst på L.M.F.s bonnedag, siste lørdag i hver måned.”*³² De travle, yrkesaktive lærerinnene la møtene, som for øvrig ble kalt bønnemøter, til lørdag ettermiddag. For stifterne av LMF var det viktig å markere at dette nye tilskuddet til misjonsarbeidet ikke var en ”almindelig syforening”. Man valgte bevisst å kalle seg et misjonsforbund, og man var enige om ”aldrig basar”.³³ Håndarbeidsproduksjon som var en viktig ingrediens i et tradisjonelt misjonskvinneforeningsmøte, ble valgt bort til fordel for konsentrasjon om bønn, bibel- og misjonsstudier. LMF var nærmest å betrakte som en ”tiendeforening”. Den frivillige gave, offeret, skulle være gruppens økonomiske bidrag til misjonen. En LMF-gruppe valgte et styre som stod i kontakt med LMF sentralt; gruppens kasserer samlet inn den årlige kontingenten og sendte både denne samt ”de frivillige gaver” til LMFs hovedkasserer. Gruppens årsmeldinger viser en påfallende kontinuitet i arbeidsformen; andakt, forbønn, misjonsinformasjon (via misjonærbrev eller besøk av ”levende” misjonærer) og misjonsoffer er fremdeles basisen i gruppemøtene. Gjennom 100 år har denne enkle og lite ressurskrevende cellegruppe-virksomheten utgjort ryggraden i LMF.

Vi har sett at det i årene 1902-03 ble dannet LMF-grupper i Oslo og Bergen. Etter 5 år var 14 grupper i sving, alle landsdeler representert. I 1922 kunne en rapportere om 35 grupper, i 1952 om 66, ved 75-årsjubileet om 104 og i 1982 så mange som 112. Mens det frem til 1945 først og fremst ble dannet grupper i byene, dukket det i etterkrigstiden opp flere LMF-grupper også på landsbygdene. I 1992 ble det karakterisert som ”vemodig” at antall grupper var kommet under 100, og i 2002 har LMF 98 grupper. Antallet grupper har ikke vist en like stor nedadgående tendens som antallet medlemmer. Ser vi derimot nærmere på medlemsutviklingen i de enkelte gruppene, vil vi finne en negativ utvikling. Eksempelvis hadde Oslo LMF 267 medlemmer i 1952, i dag er medlemstallet 30. Bergens-gruppen hadde i 1977 203 medlemmer, i 1999 lå medlemstallet på 90, det gjennomsnittlige frammøte var på 11. Tendensen ser ut til å være at selv om en

gruppe kjemper i motbakke, frammøtet er lavt og nyrekrutteringen laber, så legges den ikke ned. Trofaste medlemmer holder stand, man reduserer heller møtehyppigheten.³⁴

Etter norsk mønster tok lærerinne-misjonærer initiativ til LMF-grupper "ute". Så tidlig som 1906 hører vi om 2 LMF-grupper på Madagaskar. I Kina ble det dannet grupper i 1916 og 1917, og også i Santalistan og i Zululand ble "innfødte lærerinner" med i LMF-grupper.

1.3 Utsendingene

*"Det er lærerinner som er gått ut i misjonens tjeneste, som er blitt L.M.F.s misjonærer."*³⁵ Henny Dons forteller i sin minnebok at hun opplevde brevet fra Anna Granquist i Sverige som et kall fra Gud. Selv gikk hun på denne tiden og ventet på å få bli utsendt til Zululand som NMS-misjonær. Hennes umiddelbare tanke var at hun kanskje kunne bli det norske LMFs første misjonær.³⁶ Dons skrev til sekretær og leder av NMS i Stavanger, Lars Dahle, og forhørte seg om det ville by på problemer for en eventuell "lærerinneforening" å underholde en kvinnelig lærer på misjonsmarken. Hun fikk snart positivt svar tilbake; så lenge de økonomiske bidragene ble sendt via misjonsselskapets kasserer, var det fritt fram for å "understøtte" en lærerinnemisjonær.³⁷

Det gikk ikke som Henny Dons hadde drømt om og forbedret seg på lenge. I 1903 fikk hun tuberkulose og i stedet for utreise ble det sanatorieopphold. LMF fant imidlertid sin nisje i misjonslandskapet som et "hjelpeselskap" som konsentrerte seg om "at underholde bestemte utsendinger i skolearbeide paa misjonsmarkene".³⁸ Allerede i 1903 tok LMF på seg ansvaret for å lønne den gassiske lærerinnen Ramary, ansatt ved NMS' Pikeskole i Antsirabe på Madagaskar. Da Hansine Moe Heimbeck (1880-1952) i 1907 dro til Kina for NMS som LMFs første utsending, var en ny milepæl nådd: "Der er stort, at vi har Ramary paa Madagaskar, større at vi faar en af vor egen midte derude i Kina."³⁹ Den enda unge organisasjonen hadde tatt på seg et alvorlig og stort ansvar, man innså at inntektene burde fordobles innen kort tid, men hadde til gjengjeld stor tro på at så ville skje.

Å følge utvidelsen av LMFs arbeid og virkefelt via sine utsendinger, gir langt på vei et inntrykk av norske misjonsorganisasjoners satsningsområder de siste 100 år. Etter 20 års virksomhet hadde LMF 8 utsendinger, etter 40 år 15, etter 50 år 21. Også i de siste 50 år har antallet utsendinger vært i underkant av 20

(1972; 20, 1982; 19, 1992; 17 og i 2002; 19⁴⁰). Vi har allerede hørt om samarbeidet med NMS i Kina. I 1916 tok LMF opp samarbeid med to nye misjonsselskap idet LMF fikk en utsending i India for Den Norske Santalmisjon (DnS), og Norges Finnemisjonsselskap (i dag Norges Samemisjon) fikk støtte til underhold av en menighetssøster i Kautokeino.⁴¹ I 1919 inngikk LMF samarbeid med Norsk Luthersk Kinaforbund (i dag Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM)), idet en lærerinne ble sendt til Kina på LMFs regning. Støtten til NMS ble utvidet da LMF fikk utsendinger både på Madagaskar fra 1919 og i Zululand fra 1922. Samarbeidet med Norges Kristelige Ungdomsforbund (i dag Norges KFUK/KFUM) fra 1922 om å lønne 2 lærerinner ved det såkalte "Vandrekurset i husstell"⁴², var en utvidelse av Finnmarks-satsningen.⁴³ Ifra 1924 ble en lærerinne i Schreudermisjonen i Sør Afrika lønnet av LMF, ifra 1939 fikk en "sin egen" utsending på NMSs nye felt i Sudan (Kamerun). I Den Norske Israelmisjon, som hadde nytt godt av LMFs økonomiske støtte gjennom de såkalte "Julegavene til Israel" innsamlet fra begynnelsen av 1930-tallet av, fikk LMF sin egen utsending i 1949.⁴⁴ Etter at Kina ble stengt for norske misjonsselskaper på slutten av 1940 tallet, måtte også flere av LMF- utsendingene se seg om etter nye virkefelt. Ifra 1952 fikk LMF en utsending i Hong Kong (NMS) og to i Japan (NLM og NMS), ifra 1957 en utsending på det nye feltet Taiwan (NLM) og ifra 1964 også en NMS-misjonær her. Også på NLMs "nye felt" i Afrika fikk LMF sine egne, ifra 1948 i Etiopia og ifra 1958 Tanzania, i Kenya først i 1979. Fra 1970-tallet av begynte norske misjonsselskap også å fatte interesse for det søramerikanske kontinentet; LMF fikk utsendinger i Equador (DnS) fra 1972, i Brasil (NMS) fra 1976, i Peru (NLM) fra 1991 og i Bolivia (NLM) fra 1998. Ifra 1977 fikk LMF en utsending i NMSs nye Thailand-arbeid, og ifra 1991 ble en av NMSs misjonærer i Mali lønnet av LMF. Også Santalmisjonens nye felt etter krigen fikk sine LMF-misjonærer; Bangladesh fra 1976, Mali fra 1988 og Aserbajdsjan fra 1999. Da samarbeidet med Den Evangelisk Lutherske Frikirkes Ytremisjon om en utsending på Taiwan ble innledet i 1978, var det første gang LMF lønnet en misjonær i en organisasjon utenfor Den norske kirke. Ifra 1997 har LMF lønnet en frikirkemisjonær i Mali.

Utsendingene har tradisjonelt, både når de har vært på misjonsmarken og når de har vært på ordinære hjemmeopphold, fått 100 % av sin lønn dekket av LMF. LMFs støtte opp gjennom årene har vært basert på lønnsoppgaver fra de forskjellige

årene har vært basert på lønnsoppgaver fra de forskjellige misjonsselskapene. Utbetalingen i norske kroner har derfor vært avhengig av hvorvidt en utsending har vært i et høykostnadsland eller i et lavkostnadsland. I 1998 vedtok landsstyret at en fra da av ville gi en lik sum som lønnsstøtte til alle utsendinger, i år 2002 er denne støtten på kr 115 000 pr misjonær.

Helt siden Ramarys tid har LMF også lønnet nasjonale lærerinner. I 1942 var 3 "innfødte" lærerinner underholdt (2 på Madagaskar og 1 i Santalistan), i 1963 9, i 1973 16 og i 1983 14. Flere ivret for at LMF også måtte regne de "nasjonale medarbeiderne" blant "sine egne"⁴⁵, og i MH på 1970-tallet ser vi at disse står omtalt med navn og bilde side om side med misjonærene.⁴⁶ Ifra 1982 opphørte LMFs lønnsstøtte til nasjonale lærerinner; staten eller den nasjonale kirken tok selv over dette. Selv om man ikke lenger hadde økonomisk ansvar, fortsatte man å nevne de nasjonale medarbeiderne ved navn på bønnelistene, og man holdt også kontakt på annet vis.⁴⁷ LMF har hatt nasjonale medarbeidere i Etiopia, Hong Kong, India, Japan, Kamerun, Madagaskar, Sør-Afrika og Tanzania.

1.4 Administrasjonen

"Helt fra begynnelsen var alt LMFs arbeid basert på frivillighet." ⁴⁸ I LMFs tidligste lover står det nedfelt at forbundet ledes av en "Bestyrelse" på 5 medlemmer som velges ved årsmøtet siste lørdag i oktober. Innad i styret velges så formann, viseformann, sekretær og kasserer.⁴⁹ Ottine Ottesen var LMFs første formann frem til hun døde i 1905 etter kort tids sykeleie. Henny Dons ble så valgt til ny formann, en posisjon hun skulle beholde i imponerende 41 år! I 1912 ble det vedtatt at et landsstyre på 7 medlemmer skulle velges ved landsmøtene avholdt hvert tredje år.⁵⁰ Formann, kasserer og sekretær måtte bo på samme sted, i praksis ville dette si Oslo, ellers kunne de 4 resterende styremedlemmene gjerne representere andre deler av landet. I 1922 ble styret utvidet med ytterligere 2 medlemmer, til 9. I 1967 ble det vedtatt at alle landsdeler skulle ha 1 representant hver i styret som nå ble utvidet til 10 medlemmer.⁵¹ Denne ordningen har i store trekk blitt opprettholdt frem til i dag, med et Arbeidsutvalg (AU) bestående av formann, nestformann samt tre representanter fra østlandsområdet. Det nye fra år 2000 er at formannen bor i Molde. AU møtes vanligvis i april og november; i januar og i forbindelse med sommerens møte samles hele landsstyret.

Etter hvert som LMF vokste og gaveinntektene økte, fikk hovedkassereren et større og større ansvar.⁵² Aagot Rognaas (1881-1967) som ved siden av full lærerpost hadde kasserervervet i LMF i 31 år, innredet et "LMF-kontor" hjemme hos seg. I 1948 fikk LMF sin første betalte arbeider idet Gudrun Hunding (d. 1980) overtok hovedkassererjobben; "LMF-kontoret" flyttet da over til hennes hybelleilighet. Ifra 1959 fikk LMF leie et par rom på Egede Instituttet i Theresesgate 51 B. En enda større begivenhet var det da LMF fikk sitt "eget hjem" idet man overtok naboileiligheten til instituttet. Pr i dag er dette fremdeles LMFs kontor. Selv om LMF fikk en kasserer i full stilling, falt det fremdeles mye arbeid på formannen som til tider måtte be om nedsatt lesetid i skolen for å greie dobbeltarbeidet. Lettelsen og gleden var stor da man i 1977 kunne ansette Hjørdis Rogstad som LMFs første landssekretær, en stilling hun beholdt i 17 år. Torunn Lunde overtok landssekretærstillingen i 1996. Ifra 2000 har hun fungert som "daglig leder" og redaktør av MH. Også i dag kommer "frivillige", pensjonerte misjonærer ukentlig til kontoret og utfører forskjellig arbeid.⁵³

LMF er en landsomfattende organisasjon med enkeltmedlemmer, lokale grupper, misjonærer i tjeneste ute, et landsstyre og et kontor som administrerer det hele. To viktige "bindeledd" har holdt organisasjonen sammen. Det ene er bladet *Misjonshilsen*. Ifra 1905 begynte man å sende ut en "hektograferet skrivelse" med felles bønneemner og bønnetekster til alle LMF-medlemmene, og fra november 1905 kom MH ut med et nummer annenhver måned.⁵⁴ Henny Dons redigerte bladet fra det startet og til 1947, avbrutt av en 15 års pause da først Julie Winsnes og senere Nancy Diesen tok seg av oppgaven. Selv om redaktøroppgaven senere i perioder ble utført av andre, har gjerne formannen fungert som ansvarlig redaktør. I dag kommer MH ut med 9 nummer hvert år. Det andre "bindeleddet" er stormønstringene av LMF-ere i sommerferiene: "Ved våre landsmøter har vi atter og atter fått oppleve styrken og velsignelsen ved dette store: at *vi alle er ett* – i Jesus Kristus og tjenesten for ham!"⁵⁵ Landsmøtet på Gjøvik i 1909 med 133 deltakere fra hele landet ble det første i sitt slag. Siden har landsmøtene med få unntak blitt avholdt hvert tredje år, fra 1997 kalles de generalforsamlinger. Alt var lagt til rette for et landsmøte også i juni 1940, krigsutbruddet førte til at det hele måtte avlyses.⁵⁶ Krigsårene var i det hele tatt en "prøvelsens tid" for LMF-fellesskapet. Kontakten

med alle utsendingene ble brutt, MH ble stanset i desember 1942, i løpet av de neste 2½ årene ble det sendt ut 12 hilsener som "massekorsbånd". Blant annet på grunn av reiserestriksjoner var det umulig å samles til landsomfattende møter under krigen, alternativet ble lokale og distriktsvise sommermøter.⁵⁷ Stor var gjensynsgleden da man i 1946 igjen kunne avholde landsmøte. Mange hadde imidlertid "fått smaken på" årlige LMF-samlinger, og flere steder fortsatte "krigstidskikken" med lokale sommermøter. I 1957 ble det første sommermøte for alle landets LMF-ere arrangert. Etter hvert ble det tradisjon å ha sommermøter de år det ikke er landsmøte eller nordisk LMF-møte. (hvert 6. år)

2. En LMF-profil

2.1 *Misjonsfeminisme*

"Herren gir seierssang, stor er skaren av kvinner med gledesbudskap (Salme 68,12)."⁵⁸ I siste halvdel av det nittende århundret finner vi i den protestantiske misjonsbevegelsen en mobilisering av kvinnelig innsats uten sidestykke.⁵⁹ I Storbritannia, USA og Canada førte denne såkalte "feminiseringen av misjonskreftene"⁶⁰ til opprettelsen av et femtitalls kvinnelige misjonsselskap som sendte ut hundreder av kvinnelige, selvstendige (ugifte) misjonærer hvis arbeidsinnsats primært skulle rettes inn mot kvinner og barn. Misjonskvinneforeningsbevegelsen i Norge som også skjøt fart i siste halvdel av 1800-tallet, må kunne sees som en del av den samme bevegelsen.⁶¹ Mens amerikanske kvinner arbeidet under mottoet "Women's Work for Women", ble identiteten som "Kvindemission" utviklet og slagordet "Kvinder hjælper Kvinder" brukt blant norske misjonskvinner. De vestlige, kristne kvinner var kallet til å arbeide og be for "hedningekvinnens" sjelelige frelse, omvendelse til den kristne tro, i neste omgang ville dette føre til en frigjøring og en heving av kvinnens status i samfunnet. Det var en utbredt oppfatning at kvinnene som levde i "hedenske" samfunn i Afrika, Asia og i Stillehavet hadde en spesielt lav og fornedrende posisjon. Begrepet *misjonsfeminisme* er av norske forskere tatt i bruk for å forklare og forstå misjonskvinnenes ideologi.⁶² Det diskuteres i hvor stor grad kristendommen virket frigjørende på kvinner i Asia og Afrika og hvorvidt det foregikk en "eksport" av et vestlig syn på "feminitet".

LMF forklarte selv sin opprettelse som svar på et tidens behov for kvinnelige misjonærer: "Det var den hedenske kvinnes nød i Kina, India og de muhamedanske land som ved den tid

begynte å kalle på kristne kvinner.⁶³ Sammen med organisasjonene Kvindelige Missionsarbeidere (1902)⁶⁴ og Sykepleiernes Misjonsring (1921)⁶⁵, var LMF det nærmeste man kom kvinnelige misjonsselskap i Norge. LMF ble riktignok ikke en egen utsendermisjon, som misjonskvinneforeningene fikk også LMF en støttefunksjon. Men mens de tradisjonelle kvinneforeningene støttet moderorganisasjonens arbeid generelt, spesialiserte LMF seg på utsendelse av kvinnelige lærerinnemisjonærer i flere misjonsselskap. Mens de første innordnet seg en struktur hvor menn fullstendig dominerte ledelsen, valgte lærerinnene å danne en ren kvinneorganisasjon. Dermed kunne de fritt bygge opp en organisasjon hvis formål, strategi og økonomiske disposisjoner ble avgjort av kvinnene selv. Da LMF så det som førsteprioritet å arbeide for å rekruttere "selvstendige", ugifte kvinner til misjonsmarkene, var det også naturlig å engasjere seg i spørsmålet omkring en misjonærutdannelse for kvinner. Mens NMS hadde en Misjonsskole for menn i Stavanger, fantes det rundt 1900 ikke noe tilsvarende tilbud for kvinner. Det var i NMS-kvinnekretser i Oslo at initiativet til en misjonsskole for kvinner først ble tatt.⁶⁶ Den såkalte *Damekomiteen* fra 1900 engasjerte kvinneforeningene til å samle inn penger til prosjektet, de planla og organiserte et toårig kurs, de to første elevene ble tatt opp i 1901 (for øvrig de samme to som ble LMFs første æresmedlemmer, Stafseth og Larsen). Da initiativtakeren og drivkraften bak det hele, Bolette Gjør (1835-1909) døde, ble Henny Dons bedt om å overta formannsvervet i Damekomiteen. Hovedledelsen i NMS anbefalte på dette tidspunkt nedleggelse av kurset⁶⁷, men Damekomiteen og LMF fortsatte ufortrødent pengeinnsamlingen til en "Kvindelig Missionsskole". Henny Dons ble sendt på studietur til Women's Missionary College i Skottland i 1911; i 1912 ble Hjemmet for kvinnelige misjonselever åpnet med Dons som bestyrerinne.⁶⁸ I perioden 1912-1919 drev LMF denne kvinnelige misjonsskolen i Oslo som også var åpen for elever fra andre misjonsselskap enn NMS⁶⁹; ikke mindre enn 32 unge kvinner fikk sin misjonærutdannelse her. To viktige begivenheter i NMS i 1919 ble av LMF tolket som en seier og som en lenge etterlengtet anerkjennelse av kvinnelige misjonærer. NMS vedtok at man ville opprette en misjonsskole for kvinner i Oslo, og i mai ble det for første gang foretatt misjonærinnvielse av kvinnelige misjonærer. Det siste skjedde for øvrig etter søknad fra Damekomiteen og LMFs styre.⁷⁰

LMFs misjonsfeministiske engasjement skulle også få konsekvenser for det kvinnepolitiske engasjementet hjemme. LMF ble en drivkraft i arbeidet for å få også misjonskvinnene representert i Norske Kvinners Nasjonalråd (NKN). I første omgang gikk LMF som en av de første 4 foreninger inn i Missionsarbeidernes Ring (MR). MR ble stiftet i 1907 av Bolette Gjør i et forsøk på å samle misjonskvinneforeningene i et eget forbund for deretter å melde MR inn i NKN. MR-saken ble svært kontroversiell, da skepsisen til sammenkobling mellom misjonsak og kvinnesak var stor både i misjonskretser og kvinnesakskretser.⁷¹ LMF med Henny Dons i spissen så på den europeiske kvinnesaksbevegelse som styrt av "Misjonens Herre"; "Da Asien aabnede sig som missionsmark, var Europas kvinder naaet saa langt, at de kunde gaa ud som lærerinder, læger og evangelister"⁷². Det var derfor ikke mer enn naturlig at også misjonskvinnene skulle engasjere seg i NKN. I tillegg ville man sammen med andre kristne kvinneorganisasjoner forsøke å prege og påvirke den etter misjonskvinnenes oppfatning "bitre" og ateistiske norske variant av kvinnesaksbevegelsen i mer kristelig retning.⁷³ I 1910 ble MR tatt opp som en "gren" i NKN, fra 1912 var LMF en egen gren med rett til to representanter. LMF-representantene deltok aktivt i denne paraplyorganisasjonen for alt kvinnearbeid i Norge, Henny Dons var blant annet en periode valgt til viseformann i NKN.

2.2 Lærerinnens kall

"Den kristne lærergjerning er en av de største og viktigste gjerninger i Guds rike."⁷⁴ Læreryrket var en av de første profesjonene hvor også kvinner fikk adgang. Ved inngangen til det 20. århundret, hadde feminiseringen av lærerstanden i Kristiania nådd langt. Hva kjennetegnet lærerinnene i hovedstaden? De hadde bakgrunn fra overklasse- og høyere middelklassefamilier, de var politisk konservative men radikale kvinnepolitisk, og flere lærerinner hadde vært blant pionerene i kvinnesaksbevegelsen.⁷⁵ Det store flertallet av lærerinnene tilhørte "den enslige stand", i 1910 var 90 % av alle bylærerinner ugift, 86 % av landslærerinnene.⁷⁶ Det var store brytninger i den norske lærerstand i de første tiår av 1900-tallet, Kristiania-lærerinner stod i bresjen for lærerinnenes brudd med Norges Lærerlag i 1911 og stiftelsen av Norges Lærerinneforbund i 1912. Utsagnet om at det finnes tre slags mennesker: menn, kvinner og lærerinner, som er tilskrevet en markant, konservativ teologiprofessor, er selvsagt både overdrevet og kanskje til og

med ment humoristisk, men det sier likevel litt om hvordan lærerinnene ble betraktet i enkelte leire.⁷⁷ ”De første LMF-erne var kvinner av den typen du nei et for selv når du møtte dem sykklende”, står det skrevet i et av organisasjonens jubileumsskrift.⁷⁸ Pionerene i LMF, lærerinner fra Kristiania, utviste samme profesjonelle, selvbevisste holdning til misjonsarbeidet som til sitt yrke. LMF var ikke bare en kvinnemisjon men også en ”skolemisjon”, man konsentrerte seg om ”skolearbeidet på misjonsmarken”, man lønnet nasjonale lærerinner og sendte ut norske lærerinner. I hjemmearbeidet tok LMF riktignok opp arven fra kvinneforeningsbevegelsen med et nettverk av mindre støttegrupper. Men lærerinnene fant sin egen form på arbeidet; møter lørdag ettermiddag til fordel for formiddagsmøter på hverdager, vektlegging av åndelig fellesskap og misjonsstudier til fordel for ”det praktiske virke”, givertjeneste til fordel for basarinntekter. Som lærerinner var de også bevisst sin mulighet til å formidle misjonskunnskap i skolen. En periode drev mange av LMF-erne misjonsbarneforeninger i skoleklassene sine, de såkalte ”Solstråleforeningene”.⁷⁹

I sin avhandling om den amerikanske misjonskvinnebevegelsen skriver Dana L. Robert at i en tid med mange begrensninger for kvinnens utfoldelse og tjeneste både i samfunn og kirke, ble lærerinnegjeringen betraktet som en feminin parallell til ordinert tjeneste.⁸⁰ Selv om kallet dypest sett kunne være til å evangelisere, havnet mer eller mindre alle de kvinnelige misjonærene i en eller annen form for undervisningstjeneste. I den misjonsfeministiske tenkningen var også utdanning et nøkkelord, utdanning var avgjørende for kvinners frigjøring. De amerikanske kvinnene hadde selv erfart hvilke utfoldelsesmuligheter en høyere utdanning gav, dette ville de gi videre til ”hedningeverdenens” kvinner og barn. Det er interessant å notere seg at mens den toneangivende tenkningen i norske misjonsselskap på slutten av 1800-tallet var å plassere de kvinnelige misjonærenes innsats i f.eks. undervisning innunder kategorien ”det indirekte, sivilisatoriske” misjonsarbeidet, betraktet Henny Dons lærerinnegjeringen som et ”direkte”, evangeliserende arbeid. Da hun arbeidet for å finne støtte til et norsk LMF, argumenterte hun med at lærerinnestanden var spesielt godt rustet til å ta opp et ytre misjonsarbeid: ”Vi står jo allerede i et bestemt direkte arbeide for Guds riges udbredelse, det vilde altsaa blot være ’at udvide vore landemerker’ noget.”⁸¹ De kristne lærerinnene stod i evangeliets tjeneste hjemme, ”hver ny slekt må

vinnes for og av Jesus”⁸², gjennom LMF utvidet de virkefeltet til ”jordens ender”.

2.3 Enhetsarbeid

”L.M.F. har sine medlemmer i disse forskjellige selskaper og blir et levende, samlende sentrum, en varm moderfavn som omslutter alle med samme kjærlighet.”⁸³ LMF vokste fram som en frukt av et nordisk samarbeid, et samarbeid som fremdeles blir opprettholdt gjennom nordiske LMF-møter hvert sjettede år. Via sine utsendinger støttet LMF alle de store, lutherske misjonsselskap i Norge, i dag mottar også flere ikke-lutherske misjoner årlige gaver fra LMF. Fra første stund la LMF seg på en enhets- og samarbeidslinje. I de gryende enhetsbestrebelsene i norsk kirkeliv i de første tiår av 1900-tallet, ble LMF en viktig aktør. Men også her handlet norske misjonskvinner i tråd med ”søstre” i andre land, og forbindelseslinjene mellom misjonsstudiearbeid og enhetsarbeid skulle vise seg å være mange. Mens The World Missionary Conference i Edinburgh i 1910 av kirke- og misjonshistorikere blir betraktet som en milepæl og et startskudd for alt senere økumenisk og mellomkirkelig arbeid, er det mindre kjent at den første internasjonale, økumeniske organisasjon av betydning ble stiftet av misjonskvinner hele 22 år tidligere. Ledere av britiske, canadiske og amerikanske kvinnemisjonsselskap dannet i 1888 The World’s Missionary Committee of Christian Women i London.⁸⁴ De viktigste frukter av samarbeidet ble for det første en sentralkomite for ”the United Study of Missions”, som fra år 1900 hvert år utgav tekstbøker til bruk i misjonsstudiegrupper for kvinner, for det andre Kvinnenes Verdens Bønnedag fra 1923.

I 1909 fikk Henny Dons og Julie Winsnes reisestipend fra LMF for å kunne dra til England og delta på en økumenisk sommerskole i Mundesly, hvor misjonsstudium i studieringer ble demonstrert.⁸⁵ De kom oppglødd tilbake, og LMFs styre tok initiativ til å kalle sammen en komite bestående av representanter fra flere kristelige organisasjoner som skulle arbeide for å igangsette sommerskoler for misjon også i Norge. I 1911 ble den første *misjonsommerskolen* avholdt på Framnes med så mange som 500 deltakere. Samme høst ble Norsk Misjonsstudieråd stiftet, Henny Dons hadde naturlig nok sete også her. Rådet knyttet seg til den internasjonale misjonsstudiebevegelsen; egnet litteratur til bruk i studiegrupper ble oversatt og publisert, og man fortsatte å arrangere årlige sommerskoler. I etterkant av en bibeltime holdt på

sommerskolen i 1917, utviklet det seg en teologisk strid innad i rådet som satte en stopper for videre samarbeid. Under den første misjonssommerskolen i 1911 var initiativtakeren til det hele, Henny Dons, blitt bedt om å holde et foredrag om enhet.⁸⁶ Grunnet restriksjonene for kvinners opptreden i kirker og forsamlingshus, måtte foredraget holdes "ute i lunden".⁸⁷ Dette hindret ikke Henny Dons fra å tale med myndighet om et emne hun var svært opptatt av. Hun understreket at mangel på kristen enhet er synd, og at Jesu enhetsideal er "fællesfolkelig og fælleskirkelig, internasjonalt og interdenominationalt".

2.4 Bønnebevegelse

"Bonnens tjeneste må være den viktigste i L.M.F.s arbeid, bonnen i lønnekammeret, og bonnen som fellesbønn."⁸⁸ LMF har gjennom 100 år betraktet seg selv som en bønnebevegelse. Siste lørdag hver måned har vært felles bønnedag for LMF-ere over hele verden. MH hadde fra første nummer fokus på aktuelle bønneemner; bønnekort som vedlegg til MH ("LMF's viktigste verdipapir") og årlige ajourførte bønnelister blir betraktet som de viktigste "arbeidsredskap".⁸⁹ LMF var blant initiativtakerne til at også norske kvinner kom med i det verdensomspennende bønnefellesskapet Kvinnes Verdens Bønnedag (i dag Kvinnenes Internasjonale Bønnedag). Det er selvsagt vanskelig å måle og vurdere resultatet av bønn; selv er man innad i LMF ikke i tvil om at nettopp fokuset på bønn har gitt resultater. Ethvert jubileum i organisasjonen har blitt feiret som et bønnesvar og "et Guds under". At man fra den "ringe begynnelse" med "de 5 første", har opplevd vekst og framgang er en oppfyllelse av løftet om "den ene som skal bli til tusen". Den sterke følelsen av "tilhørighet, felleskap og varme"⁹⁰ som ifølge mange har preget LMF-fellesskapet ("For meg var LMF *Livet*"⁹¹), blir også tolket som et resultat av bønnefellesskapet. Misjonærene er ikke i tvil om at LMFs bønnetjeneste har hatt avgjørende betydning for deres tjeneste: "*Takk for hver en gave som bar det økonomisk fram! Men det beste av alt var at vi alltid var båret og omsluttet av bonnens sterke armer. Å for en trost og kraft i arbeidet!*"⁹²

Konklusjon

Lærerinnenenes Misjonsforbund har aldri vært en stor og ruvende organisasjon i det norske misjonslandskapet, men LMFs bidrag til norsk misjonsarbeid og misjonstenkning må sies å ha vært bane-

brytende. LMF ble dannet på et tidspunkt da kvinnelige misjonærens innsats var spesielt etterspurt, og målbevisst arbeidet de med rekruttering av, utdanning for og anerkjennelse av kvinnelige misjonærer. Innenfor sin egen stand, blant lærerinnene, fikk LMF stor innflytelse. Hvilken betydning det har hatt for oppvoksende norske generasjoner misjonsinteresse at så mange lærerinner var LMF-medlemmer, kan vi bare tenke oss til. I det kirkelige enhetsarbeidet i Norge var LMF blant de første som talte om, og også i praksis levde ut både internasjonalt og tverrkirkelig samarbeid. Til tross for stor og mangfoldig aktivitet og virkelyst, LMF har ønsket å betone både sin eksistens og sin framgang som et resultat av Guds verk; man har hatt sin identitet i det å være en bønnebevegelse.

Noter

1. "Den ringe begynnelse" (Jakob 4,10) er overskriften på første del av *Henny Dons Minnebok* (LMFs arkiv).
2. Sitatet er hentet fra *Lærerindernes Missions-Forbund i Norge gjennom 20 Aar 1902-1922*, s 7.
3. Den følgende framstillingen av hvordan LMF ble stiftet bygger i hovedsak på *Protokoll for LMF 1902-1911* (LMFs arkiv) og på *Henny Dons Minnebok*.
4. I de forskjellige jubileumsskrift opereres det med ulike antall på hvor mange som var innbudt, noen steder står det 20, andre steder 30. I følge protokollen ført 20. september 1902 var ca. 15 invitert.
5. Ifølge Henny Dons' minnebok ble det valgt et styre den 25. oktober, ifølge oppropet "*Til norske lærerinder*" (LMFs arkiv) sendt ut i november 1902, konstituerte et styre seg allerede 20. september.
6. Referat fra styremøte 17. november 1902, *Protokoll for LMF 1902-1911*.
7. Ibid.
8. Dansk LMF ble stiftet i 1902.
9. Henny Dons skriver i sin minnebok at det ble holdt et stort stiftelsesmøte for LMF i Fagerborg menighetshus den 25. oktober hvor misjonær Johnson holdt misjonsforedrag. Dette stemmer ikke overens med opplysningene i protokollen, og vi må sette større lit til denne enn til en erindringsbok.
10. Referat fra "Ekstra møte" 23. januar 1903, *Protokoll for LMF 1902-1911*.

11. *Henny Dons Minnebok*, s 4-5.
12. *Misjonsbilsen* (MH) nr 7, 1992, s 226-227.
13. Referat fra bønnemøte 25. februar 1903. *Protokoll for LMF 1902-1911*.
14. Hvor ikke annet er nevnt bygger innholdet i del 1 på opplysninger funnet i årsberetninger og jubileumsskrift (LMFs arkiv).
15. Fra oppropet "Til norske lærerinder".
16. Referat fra styremøte 15. januar 1903. *Protokoll for LMF 1902-1911*.
17. Gro Hagemann: *Skolefolk. Lærernes historie i Norge*, Oslo 1992, s 161 og 294.
18. Tallene som viser antallet kvinnelige lærere i Norge er (med unntak av tallene for år 2000 som bygger på opplysninger fra Statistisk Sentralbyrå) hentet fra Hagemann.
19. Dette emblemet er fremdeles avbildet på hvert nummer av MH.
20. *Lærerindernes Missions-Forbund i Norge gjennom 20 Aar 1902-1922*, s 15.
21. Den tidligere formannen Miriam Heidenstrøm forteller at hun ble medlem i 1944 og fikk det overraskende lave medlemsnummeret 374. Se MH nr 1, 1994, s 13.
22. MH nr 8, 1958, s 166.
23. Referat fra bønnemøte 25. februar 1903, *Protokoll for LMF 1902-1911*.
24. Også Elvine Olsen (1872-1967), Aagot Rognaas (1881-1967) og Sigrid Løken (1882-1964) fikk denne hedersbetegnelsen. Se f.eks. MH nr 8, 1960, s 185.
25. MH nr 1, 2000, s 29.
26. MH nr 7, 1992, s 236.
27. *Henny Dons Minnebok*, s 12.
28. *Lærerindernes Missions-Forbund i Norge gjennom 20 Aar 1902-1922*, s 16 og 17.
29. Se f.eks. MH nr 1, 1953, s 15 og nr 3, 1958, s 55.
30. Se f.eks. MH nr 1, 1959, s 22-23.
31. MH nr 2, 1998, s 38.
32. *Gjennom 40 År, 1902-1942*, Oslo 1946, s 13.
33. Referat fra møtet 20. september 1902, *Protokoll for LMF 1902-1911*.
34. MH nr 2, 1993, s 44.
35. *Gjennom 40 År, 1902-1942*, Oslo 1946, s 9.
36. *Henny Dons Minnebok*, s 2.
37. "Paaskrift", 14. februar 1902, *Protokoll for LMF 1902-1911*.
38. *Lærerindernes Missions-Forbund i Norge gjennom 20 Aar 1902-1922*, s 7.
39. MH, januar/februar 1907, s 2.

40. I år 2002 har LMF 8 utsendinger for NMS i Brasil, Etiopia, Japan, Kamerun, Madagaskar og Thailand; 5 for Norsk Luthersk Misjons-samband (NLM) i Bolivia, Etiopia, Japan og Tanzania; 4 for Normisjon i Aserbajdsjan, Bangladesh og Mali; 1 for Den Norske Israelsmisjon i Israel og 1 for Den Evangelisk-Lutherske Frikirkes Ytremisjon i Mali.
41. Ifra 1950 gikk man over til å underholde en lærerinne ved den nystartede Samiske Ungdomsskole (etter hvert Den samiske folkehøgskole) i Karasjok, en ordning som varte til midten av 1970-tallet. I dag gir man årlig en gave til Norges Samemisjon.
42. Fra den ambulerende husmorskolen, som gav tilbud om korte kurs for unge kvinner ble opprettet i 1922, til den gikk inn og ble en fast Husmorskole i Vadsø, støttet altså LMF skolen ved å underholde 2 lærerinner. I dag gir man hvert år en gave til Finnmark krets av KFUK/KFUM, nettopp for ikke å glemme "de gamle" oppgaver.
43. LMF-medlemmene hadde inngått en frivillig, intern avtale om at Finnmarksarbeidet skulle støttes ved de såkalte "Fødselsdagskroner". Pengene ble satt inn i et "fødselsdagsfond" og ble derfra fordelt til LMFs arbeid i Finnmark. Finnmarksarbeid hørte ikke inn under "den egentlige hedningemisjon" og man måtte finne alternative måter å finansiere dette arbeidet på.
44. Inger Jacobsen som var på vei til Romania i 1947, kom ikke lenger enn Ungarn og Budapest. Etter å ha arbeidet blant den jødiske befolkningen her i 2 ½ år, ble hun igjen stanset i arbeidet. Da "dørene åpnet seg" i Israel kunne hun starte misjonsvirksomhet her i 1950. Se MH nr 6, 1952, s 166.
45. I MH nr 2, 1983, s 34, blir Margrethe Arebekken (1900-1982), tidligere LMF utsending på Madagaskar, omtalt som en som ivret for dette.
46. Se f.eks. MH nr 7, 1972, s 169-172.
47. Se f.eks. MH nr 6, 1999, s 155 og nr 1, 2001, s 7.
48. MH nr 1, 1994, s 13.
49. *Løve for Lærerindernes missions-forbund* (LMFs arkiv).
50. *Henny Dons Minnebok*, s 16.
51. MH nr 3, 1968, s 55.
52. Avsnittet om "LMF-kontoret" er basert på Miriam Heidenstrøms artikkel i MH, nr 1, 1994, s 13-15.
53. Hvor stor del av LMFs samlede inntekter har gått til administrasjon? "Stikkprøver" fra utvalgte regnskapsår viser følgende: i 1912 29 %, i 1922 17,5 %, i 1932 13 %, i 1942 5 %, i 1951 18 %, i 1972 15 %, i 1992 27 % og i 1997 27 %.

54. *Henny Dons Minnebok*, s 8.
55. *Lærerinnernes Misjonsforbund 1907 -1927*, Oslo 1927, s 11.
56. MH Juli/August, 1945, s 6.
57. MH November, 1945, s 2-4.
58. Det siteres i LMF-sammenheng ofte til dette bibelverset, se f.eks. MT nr 8, 1952, s 132.
59. Se f.eks. Patricia R. Hill: *The World Their Household: The American Women's Foreign Mission Movement and Cultural Transformation, 1870-1920*, The University of Michigan Press, Ann Arbor 1985. Ruth Compton Brouwer: *New Women for God: Canadian Presbyterian Women and India Missions, 1874-1914*, University of Toronto Press, Toronto 1990. Dana L. Robert: *American Women in Mission: A Social History of Their Thought and Practice*, Mercer University Press, Macon, Georgia 1996.
60. Uttrykket er hentet fra Line Nyhagen Predelli's artikkel "Emansipasjon av kvinner hjemme og ute: Misjonsfeminisme og dens mottakelse blant misjonsbevegelse og kvinnebevegelse", *Nytt om kvinneforskning*, nr 3-4, 1998, s. 37-51.
61. Kristin Fjelde Tjelle: "Kvinder hjælper Kvinder". *Misjonskvinneforeningsbevegelsen i Norge 1860 – 1910*, upublisert hovedoppgave i historie, Universitetet i Oslo, 1990.
62. Predelli, op.cit. og Lisbeth Mikaelsson: *Kallets ekko. Studier i misjon og selvbiografi*, Dr. philos.-avhandling i religionshistorie, Universitetet i Bergen, 2000, s. 53-59.
63. MH nr 8, 1952, s 132.
64. I 1894 ble det i Sverige stiftet en organisasjon med navnet *Kvinnelige Missions-Arbetare*, i 1900 fikk Danmark en lignende organisasjon, og i 1902 stiftet Marie Anker og Marie Sinding KMA i Norge. KMA støttet forskjellige typer norsk misjonsvirksomhet via kvinnelige utsendinger.
65. *Sykepleiernes Misjonsring* stiftet i 1921 av Johanne Høeg, ble organisert etter LMF mønster med enkeltmedlemmer og grupper i hjemmearbeidet og sykepleiere i ulike misjoners tjeneste som utsendinger.
66. Tjelle, op.cit., s 150-154.
67. Aud Sæverås: *I samtale med Johanne Høeg*, Oslo 1986, s 100.
68. *Henny Dons Minnebok*, s 14-15 og 17.
69. Kvinnelige misjonærer fra både Santalmisjonen, Norsk Luthersk Kinamisjonsforbund, Schrødermisjonen og Norsk Finnemisjon var elever ved skolen. Se Sæverås, op.cit., s 102.
70. *Henny Dons Minnebok*, s 29-30.

71. Se Tjelle, op.cit., s 187-204 og Predelli, op.cit.
72. Tidsskriftet *Husmoderen*, 1907, s 95.
73. *Henny Dons Minnebok*, s 24.
74. MH nr 1, 1953, s 15.
75. Hagemann, s 135-156.
76. Ibid., s 173.
77. I Olaf Golf: *Marie Monsen – Kinamisjonær – bønnekejempe – kvinneaktivist*, Oslo 2000, s 91, blir det hevdet at professor i teologi Sigurd W. Odland (1857-1937) skal ha kommet med denne uttalelsen.
78. MH nr 7, 1992, s 243.
79. Ibid., s 244-245.
80. Robert, op.cit., s 160-162.
81. Brev til Marie Hærem, 12. april 1902, Protokoll for LMF 1902-1911.
82. MH nr 1, 1953, s 15.
83. *Gjennem 40 År, 1902 -1942*, Oslo 1946, s 12.
84. R. Pierce Beaver: *All Loves Excelling. American Protestant Women in World Mission*, Wm.B.Eerdmans Publishing Co., Michigan 1968, s 143-175.
85. Se *Henny Dons Minnebok*, s 11, MH nr 9, 1952, s 178-179 og MH nr 7, 1992, s 224.
86. Foredraget er gjengitt i sin helhet i MH nr 6, 1911, s 41-44.
87. MH nr 4, 1911, s 28.
88. LMFs 41. årsberetning 1942-1943.
89. MH nr 2, 1993, s 48 og nr 2, 1998, s 39.
90. MH nr 7, 1992, s 245.
91. MH nr 7, 1972, s 167.
92. *Gjennom 40 år, 1902-1942*, s 69.

Kristin Fjelde Tjelle, f. 1965. Cand.philol. Universitetet i Oslo 1991. Skrev hovedfagsoppgave i historie om misjonskvinneforeningsbevegelsen i Norge. Siden 1993 LMF-medlem og misjonær for NMS i Japan.

100 years of the Norwegian Female Teachers Missionary Association

The "Female Teachers Mission Association" (LMF) has never been a giant among Norwegian mission organizations, but they have been pioneers in forming the way of mission working and thinking. LMF was formed at a time when female missionaries were in demand, and they worked zealously with recruiting, educating and sending female missionaries. LMF had a great influence on female teachers, and was also in a position to give future generations interest in and information about Christian missions abroad. In the work for Christian unity LMF was among the first organizations to not only talk, but also live out ecumenical ideals. In spite of its energetic and diverse style, LMF has always stressed its existence and prosperity as a result of God's work, and its identity as a prayer movement.

LMFs formenn, sekretærer, kasserere, redaktører av Misjonshilsen 1902-2002

Formenn

1902-1905 Ottine Ottesen	1970-1979 Miriam Heidenstrøm
1905-1946 Henny Dons	1979-1988 Randi Ingwardo
1946-1956 Sigrid Løken	1988-1997 Irene Bjørnsborg
1956-1960 Asta Opsahl	1997-2000 Hjørdis Rogstad
1960-1970 Helene Bjerknæs	2000- Karen Andrine Flatø

Landssekretærer/ redaksjonssekretærer. for Misjonshilsen

1902-1905 Henny Dons	1929-1952 Aagot Rognaas
1905-1909 Christiane Eckhoff	1952-1962 Gudrun Hunding*
1909-1911 Magnhild Duus	1962-1977 Anneken Resch*
1911-1927 Julie Winsnes (redaktør/sekr.)	1977-1996 Hjørdis Rogstad*
1927-1929 Anna Johansen Holte	1996- Torunn Lunde*

Hovedkasserere

1902-1911 Elvine Olsen	1971-1983 Anneken Resch*
1911-1921 Marie Olsen	1983-1995 Harriet Strøm*
1921-1952 Aagot Rognaas	1995-1999 Kirsten Hammer*
1952-1971 Gudrun Hunding*	1999- Ruth Nordseth*

Ansvarlig redaktør av Misjonshilsen

1905-1914 Henny Dons	1952-1960 Asta Opsahl
1914-1927 Julie Winsnes	(1959-1962 Erna Modahl (redaksjonssekretær)
1927-1929 Nancy Diesen	1960--2000 LMFs formenn
1929-1947 Henny Dons	2000- Torunn Lunde*
1947-1952 Sigrid Løken	

Navn med stjerne = ansatte i organisasjonen, de andre er styremedlemmer eller frivillige.

Oversikten er utarbeidet av Torunn Lunde. Kilder: LMFs protokoller 1902 - , Misjonshilsen 1905 - og Henny Dons' minnebok 1902-1929.